

ARCHÍVUM

Bárdi Nándor

Válogatás a budapesti Tömegkommunikációs Kutatóközpont nemzettudat-vizsgálatainak kutatási jelentéseiből

A Tömegkommunikációs Kutatóközpont (TK) 1969-ben jött létre a Magyar Rádió és Televízió belül. Az intézet a közönségkutatás mellett a gazdasági és politikai közvélemény-kutatással foglalkozott. A TK 1985-től önálló kutatóintézetként működött, majd 1988-tól Magyar Közvéleménykutató Intézet elnevezéssel folytatta a működését. A nyolcvanas évekre a közvélemény-kutatások kerültek előtérbe, amelyeket elsősorban az MSZMP KB Agitprop Osztálya rendelt meg. A TK osztályok szerint épült fel: kommunikációkutató; műsorfigyelő (panel) és közvélemény-kutató; a módszertani; a kérdezői és adatfeldolgozó. Emellett működött a kiadói osztály, amely különböző füzetsorozatokban elemzéseket, a *Jel-Kép* folyóiratot, nemzetközi szakirodalmat honosított, publikált. A nyolcvanas években közel száz munkatársa volt az intézetnek, ezek negyede volt kutató. Az intézményt – amelynek mindvégig Szecskő Tamás volt a vezetője és a Pollach Mihály téren, majd az Akadémia utcában székelt – 1991 őszén jogutód nélkül szüntették meg, de az MTA a volt munkatársak egy csoportjából létrehozta a Kommunikációelméleti Kutatócsoportot, amely az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karán működött. Idekerült a *Jel-Kép* című intézeti folyóirat és a dokumentáció is. A csoport 2010-ben szűnt meg jogutód nélkül.

A TK kutatási jelentései, dokumentációja részben az ELTE-n maradt, a kutatási jelentések egy része katalogizálva az OSA Archivumában található,¹ a fennmaradó rész a kérdőívekkel, adminisztrációs iratokkal, jegyzőkönyvekkel és levelezéssel együtt a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában található.² Az intézet történetéről az iratgyűjtemények idézett

1 OSA HU 420-2-/1-3 <http://osaarchivum.org/db/fa/420.htm>

2 MNL OLXXVI-A-37. szám alatt 243 iratfolyóméter, 2029 doboz terjedelemben, <http://193.224.149.3:8080/mol/fond>

leírásán túl lásd Terestyéni Tamás előadását: *Volt egyszer egy Tömegkommunikációs Kutatóközpont...*³

A nemzeti identitásra, a történeti tudatra és a külhoni magyarokra vonatkozó kutatások 1971-től folyamatosan jelen voltak a kutatási repertoárban. Ezek eredményeit részben Csepeli György több korabeli munkájában, illetve később Lázár Guy nyilvánosan is publikálta.⁴

Az itt közölt anyagokat egy nagyobb (kutatási jelentés) gyűjtésből válogattuk ki. Tudtunkkal a szocialista országokban egyedülállónak számító módszeres, rendszeres és széles tematikájú közvélemény-kutatások egy markáns része foglalkozik a nemzeti, történeti identitással, a kisebbségi kérdéssel. A dokumentációval azt kívántuk jelezni, hogy miközben a korlátozott nyilvánosság előtt ezek a kérdések csak a nyolcvanas évek második felében jelentek meg, addig a kulturális és politikai nemzeteszme integráló és határtermelő szerepét a hetvenes évektől mérték, elemezték.

3 <http://communicatio.hu/mktt/hirek/konferenciak/2009/tk40/nyitoeoadas.htm>

4 Csepeli György: *Csoporttudat - nemzettudat*. Magvető, Budapest, 1987, 189 p.; uő: *Nemzet által homályosan*. Századvég, Budapest, 1992, 286 p.; Lázár Guy: A magyar lakosság politikai-történelmi tudata a közvéleménykutatások tükrében. Tömegkommunikációs Kutatóközpont, Budapest, 1983.; uő: A felnőtt lakosság nemzeti identitása a kisebbségekhez való viszony tükrében. In *Többség - kisebbség. Tanulmányok a nemzeti tudat témaköréből*. Osiris - MTA-ELTE Kommunikációelméleti Kutatócsoport, Budapest, 9-115.